

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Макарова Г.Г.

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського
національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка*

м. Чернігів, Україна

Сучасна освітня ситуація об'єктивно потребує від учителя усвідомлення необхідності власного професійного та особистісного саморозвитку. У зв'язку зі зростанням інтелектуального потенціалу суспільства, розширенням сфери педагогічного впливу, до педагога ставляться вимоги інтелектуального самозбагачення, самоосвіти, щоб відповідати вимогам часу. Аналіз досліджень з проблем розвитку вчителя дав можливість виділити найбільш істотні ознаки, які характеризують цей процес і те, що багатьох учителів характеризує недостатній рівень сформованості потреби в розвитку.

Серед студентів педагогічних ВНЗ – майбутніх учителів, має місце нерозуміння того, що саме їхній професійний розвиток – це шлях до творчості, самовираження, становлення неповторного індивідуально-творчого стилю власної професійної діяльності. Такий стан справ пояснюється протиріччям між наявною системою підготовки вчителя, яка недостатньо орієнтована на формування у майбутнього педагога потреби в постійному професійному розвитку.

У багатьох студентів перехід від позиції учня на позиції вчителя відбувається зі значною затримкою. Більшість студентів не ознайомлені з теорією і практикою самовиховання і розвитку, недооцінюють їх значення у забезпеченні своєї конкурентоздатності на ринку праці. Зауважимо, що студентський розвиток означає не тільки оволодіння спеціальними знаннями, уміннями і набуття якостей. Він передбачає вдосконалення багатьох інших,

неспецифічних для конкретної професії, але професійно значущих властивостей особистості.

Саме в процесі навчання у ВНЗ відбувається первинне "освоєння" професії, визначається життєва й світоглядна позиція особистості. При цьому однією з головних проблем є побудова такої системи навчально-виховного процесу, яка б враховувала особливості й закономірності не тільки особистісного розвитку студента, але і його професійного розвитку як фахівця.

Слід усвідомити, що професійний розвиток майбутніх педагогів необхідно розглядати, з одного боку, як процес освіти, з іншого – як результат сформованості особистісно-сміслового ставлення до професійної та соціальної взаємодії.

Спроба реалізувати ідею професійного розвитку студентів стала реальною в умовах переходу на інноваційну освітню структуру системи педагогічної освіти. Інноваційні перетворення процесу навчання проявляються в подоланні одноманітності форм професійної освіти, у зміні суті міжособистісних відносин, у переході від підпорядкування до співпраці, у забезпеченні студентам педагогічних ВНЗ доступу до професійно значущих і загальнокультурних цінностей.

Безперервність розвитку як процесу забезпечується через створення умов для гармонізації загального інтелектуального розвитку і спеціальної освіти, забезпечення стійкого інтересу до підвищення професійних знань, що створюють основу для формування внутрішньої потреби, яка не дозволяє переривати цей процес.

Професійний розвиток визначається перш за все особистістю студента, його досвідом, прагненням до самоосвіти, творчим ставленням до професійної діяльності. Професійний розвиток включає в себе сукупність професійно значущих якостей, які дозволяють найкращим чином здійснювати свою діяльність, досягаючи при цьому оптимальних результатів.

Досліджуючи проблеми розвитку і професійного самовдосконалення вчителів, науковці (М. Солдатенко [4] та ін.) звертають увагу на те, що багатьох учителів характеризує недостатній рівень потреби у розвитку і саморозвитку. Серед вчителів має місце нерозуміння того, що їхній професійний розвиток – це шлях до творчості, самовираження, становлення неповторного індивідуально-творчого стилю власної професійної діяльності..

Професійний розвиток характеризується цілеспрямованою роботою над собою в процесі фахової підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі, а в післядипломний період саморозвиток повинен базуватися на внутрішній мотивації щодо виконання майбутніх професійних завдань, здібності до самоактуалізації, особистісного і професійного розвитку, спрямованості на досягнення високих професійних результатів тощо.

Метою професійно-педагогічного вдосконалення є професійне та особистісне зростання, що дає змогу досягти високого загальнокультурного рівня, професійної компетентності, підвищення результативності педагогічної дії, досягнення педагогічної майстерності та творчого ставлення до справи. Змістовний аспект розвитку педагога визначається як багатокомпонентна діяльність, що включає в себе загальноосвітній, предметний, психолого-педагогічний та методичний компоненти розвитку, взаємопов'язані й інтегровані один в одного. Він виконує різні функції: доповнює, уточнює, поглиблює, розширює базову загальну і професійну освіту; компенсує недоліки базової освіти або є засобом її отримання; сприяє формуванню індивідуального стилю професійної діяльності; допомагає осмисленню досвіду роботи інших і власної самостійної діяльності; є засобом професійної рефлексії та самовдосконалення [2].

За своїм характером ці завдання є дослідними, і в їх основі лежить педагогічна проблема творчого перетворення навчально-виховного процесу.

Основою професійного розвитку педагога, зі змістової позиції, на наш погляд, є професійна самосвідомість педагога. Саме на основі професійної самосвідомості розвиваються професійно важливі якості, професійне

мислення, які в підсумку забезпечують формування педагогічної готовності до професійної діяльності.

Професійна самосвідомість педагога є процесом і результатом усвідомлення педагогом себе в навчально-професійній сфері, цілеспрямоване регулювання на цій основі своєї поведінки, діяльності й відносин.

Професійний розвиток педагога є індивідуально своєрідним, неповторним процесом.

Розуміння важливості розвитку приходить до студентів найчастіше під час проходження педагогічної практики. Студенти стикаються з реальними педагогічними ситуаціями, де потрібно контролювати свою поведінку, стримувати емоції, проявляти такт і терпіння до учнів.

Професійний розвиток має місце вже в процесі виховання студентів. Ця робота спеціально організовується викладачем, зумовлюється і стимулюється. Педагоги ставлять виховні завдання, формують у студентів відповідні потреби (активність), включаючи їх у діяльність і таким чином спонукаючи їх працювати над собою.

За дослідженням Я. Бельмаз [0, с. 22], англомовні західні педагоги під професійним розвитком розуміють розвиток особистості в контексті виконання професійних ролей. Професійний розвиток викладачів американські вчені-педагоги визначають як "професійне зростання, якого досягає педагог у результаті систематичного поглиблення власного досвіду".

Проблеми професійного розвитку майбутніх учителів і основні шляхи їх розв'язання є спільними для багатьох країн: низький статус професії учителя; необхідність підвищення рівня професіоналізму як педагогічного загалом, так і предметного зокрема; врахування концепції навчання впродовж всього життя; стандартизація професійної підготовки майбутніх педагогів.

Основними завданнями професійного розвитку сучасного педагога повинні стати формування потреби в усвідомленні сенсу життя, обранні власної моральної позиції, потребі створити себе, розвинути творчий

потенціал особистості, професійну компетентність, духовний світ; активізація процесів самопізнання, самовиховання, самотворення особистості; удосконалення особистісних якостей.

Таким чином, під професійним розвитком педагога ми розуміємо динамічний, нелінійний, багаторівневий процес, при якому відбуваються якісні зміни особистості педагога, що обумовлені внутрішніми і зовнішніми факторами.

Література:

1. Бельмаз Я. М. Особливості професійного розвитку викладачів вищої школи у Великій Британії та США / Я. М. Бельмаз // Порівняльно-педагогічні студії : Науково-педагогічний журнал. – № 3–4. – 2011. – с. 21-26.
2. *Власова Е. А. Професійний саморозвиток майбутніх соціальних педагогів / Власова Е. А. – Миколаїв, 2008. – 116 с.*
3. Корень Т. О. Професійний розвиток особистості: категоріальне визначення. Актуальні проблеми педагогії: Зб. Наукових праць / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України; [Під ред. С. Д. Максименка]. – Т.7/ Т.О. Корень: Психологія освітнього простору. – Миколаїв: ТОВ "Фірма "Ілон", 2008. – С.86-89 (Екологічна психологія. – Вип.17).
4. *Солдатенко М.М. Теоретико-методологічні основи розвитку самостійної пізнавальної діяльності майбутнього вчителя: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти". – Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, Київ, 2007. – 42 с.*
5. Чайка І.А. Професійна підготовка майбутнього педагога в інформаційно-освітньому середовищі наукової бібліотеки [Текст]: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / І. А. Чайка; ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2013. – 236 с.

